

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ**

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему «Правила знімання в умовах повномасштабного вторгнення:
аналіз та рекомендації»

Виконала: студентка 4 курсу, групи 6.0610-2ж
спеціальності 061 журналістика
освітньої програми «Журналістика»

Івашкевич О. В.

Керівник: доц., к. філол. н. *Усманова О. В.*

Рецензент: доц., к. філол. н. *Тернова А. І.*

Запоріжжя 2024

ЗМІСТ

Реферат.....	3
Завдання.....	5
Вступ.....	7
Розділ 1. Аналіз та поради щодо зйомок в умовах повномасштабного вторгнення Росії.....	9
Розділ 2. Інформаційний простір України в реаліях війни: рекомендації для зйомок журналістських матеріалів.....	21
2.1. Опис та обґрунтування творчого проєкту.....	21
2.2. Опис цільової аудиторії та особливостей просування продукту.....	23
2.3. Формально-змістові характеристики проєкту.....	25
2.4. Особливості оформлення проєкту.....	26
2.5. Технічні і програмні засоби.....	26
2.6. Зв'язок із творчим доробком (портфоліо).....	27
Висновки.....	28
Список використаної літератури.....	31
Додаток А. Список матеріалів портфоліо.....	34
Декларація академічної доброчесності.....	37
Abstract.....	38

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної роботи бакалавра: Правила знімання в умовах повномасштабного російського вторгнення: аналіз та рекомендації.

Обсяг основного тексту: 24 сторінки.

Кількість використаних джерел – 21.

Мета роботи – розглянути та проаналізувати комплекс рекомендацій, спрямованих на підвищення безпеки, ефективності та етичності роботи журналістів та операторів, які здійснюють зйомку в умовах війни.

Для досягнення мети дослідження ми виконали такі **завдання**:

- 1) розглянути існуючі підходи зйомок до військової журналістики;
- 2) проаналізувати особливості роботи під час повномасштабного російського вторгнення;
- 3) вивчити ризики та виклики для журналістів у зонах військового конфлікту;
- 4) виявити етичні аспекти роботи журналіста, а також сучасні технологічні інструменти та методи знімання.

Об'єкт дослідження – сюжети про особливості та умови створення журналістських матеріалів в умовах повномасштабного вторгнення.

Предмет дослідження – встановлені правила, норми та рекомендації, які регулюють роботу журналістів та операторів під час висвітлення воєнних конфліктів, з акцентом на аналіз особливостей та викликів, що виникають в умовах повномасштабного російського вторгнення.

Формально-змістові характеристики проєкту. Творчий проєкт є циклом рекомендаційних відео із використанням різних прийомів і засобів монтажу. Цикл відео складається з 5 матеріалів соціальної спрямованості хронометражем до 4 хвилин кожний. У роботі використовуються засоби художнього монтажу (за крупністю планів, за напрямком руху, монтаж за світлом, монтаж за кольором), інструментарій жанрового монтажу (кліповий

монтаж, візуальні та звукові ефекти, використання деталізації та нестандартного поєднання крупності кадрів).

Ключові слова: конфліктна журналістика, воєнні журналісти, повномасштабне вторгнення, журналістська зйомка, журналістська робота, зона конфлікту, чутлива журналістика.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет журналістики
Кафедра журналістики
Рівень вищої освіти бакалавр
Спеціальність 061 журналістика
Освітня програма 061 журналістика

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Чернявська Л. В.

«17» травня 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА СТУДЕНТЦІ
Івашкевич Ользі Віталіївні

1. Тема роботи: «Правила знімання в умовах повномасштабного вторгнення: аналіз та рекомендації» (Rules for Filming in a Full-Scale Invasion: Analysis and Recommendations)

керівник роботи Усманова Олена Вікторівна, доц., к.філол.н.,
затверджені наказом ЗНУ від «08» грудня 2023 року № 2086-с

2. Строк подання студентом роботи 31 травня

3. Вихідні дані до роботи: праці таких дослідників: І. Виртосу, С. Горевалов, В. Здоровега, І. Крупський та ін.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): розглянути існуючі підходи зйомок до військової журналістики; проаналізувати особливості роботи під час повномасштабного російського вторгнення; вивчити ризики та виклики для журналістів у зонах військового конфлікту; розробити сценарії для п'яти випусків відео; створити серію відео на просвітницьку тематику, а саме присвячених правилам зйомки в умовах повномасштабного вторгнення.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата, підписи	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Усманова О.В.	20.01.2024	
1 розділ	Усманова О.В.	10.02.2024	

2 розділ	Усманова О.В.	15.03.2024	
Висновки	Усманова О.В.	10.05.2024	

6. Дата видачі завдання – 10 грудня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Скласти графік виконання роботи, визначити мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження.	30.01.2024	Виконано
2	Написати чорновий варіант вступу і змісту. Дібрати наукову літературу, визначити джерела інформації	25. 02.2024	Виконано
3	Проаналізувати літературу, написати теоретичну частину, оформити список літератури	10.03.2024	Виконано
4	Доробити творчий проєкт, скласти його опис та обґрунтування.	15.04.2024	Виконано
5	Сформувати список творчого доробку, написати всі інші підрозділи практичної частини.	10.05.2024	Виконано
6	Написати висновки і остаточний варіант вступу. Оформити додаток	20.05.2024	Виконано невчасно
7	Здати роботу на нормоконтроль.	25.05.2024	Виконано невчасно
8	Пройти рецензування. Здати роботу на кафедру.	31.05.2024	Виконано невчасно

Студент _____ О. В. Івашкевич

Керівник роботи _____ О. В. Усманова

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ М. В. Чабаненко

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Останнім часом, з огляду на події повномасштабного російського вторгнення, виникає нагальна потреба в адаптації професіоналізму журналістів та операторів до нових умов роботи. На жаль, стандартні правила знімання не завжди враховують особливості роботи в умовах воєнного конфлікту, що робить необхідним розробку спеціалізованих рекомендацій та методичних вказівок.

Розглядаючи важливість цієї теми, необхідно зазначити, що правила знімання в умовах конфлікту мають враховувати не тільки технічні аспекти роботи з камерою, а й етичні норми, питання безпеки журналістів, а також специфіку подання інформації у воєнний час. Загострюється питання про збалансування між потребою в оперативному інформуванні громадськості та необхідністю забезпечення національної безпеки.

Актуальність теми також підкреслюється зростанням ризиків для медійників, які працюють на території активних бойових дій. В цьому контексті рекомендації щодо забезпечення особистої безпеки, вибору місця та часу для зйомок, комунікації з військовими та цивільними особами стають невід'ємною частиною професійної підготовки.

Також, важливим аспектом є розуміння впливу розповсюджуваних матеріалів на громадську думку, моральний стан суспільства та хід воєнних дій. Відповідальність медіа у воєнний час значно зростає, і кожен матеріал має бути виваженим та об'єктивним.

Додатково, з урахуванням розвитку цифрових технологій та соціальних медіа, традиційні методи збору, обробки та розповсюдження інформації зазнають суттєвих змін. Виникає потреба в адаптації правил знімання до нових реалій, де швидкість та візуальна привабливість інформації іноді стають вирішальними факторами її впливу.

Розробка та впровадження спеціалізованих правил і рекомендацій для медійників, що працюють в умовах воєнного конфлікту, є ключовим елементом забезпечення якісної, об'єктивної та безпечної журналістської діяльності. Вона

вимагає всебічного аналізу сучасних викликів та розробки відповідних методичних та нормативних документів, які враховуватимуть унікальний досвід роботи в умовах воєнного стану.

Основною метою дослідження є розгляд та аналіз комплексу рекомендацій, спрямованих на підвищення безпеки, ефективності та етичності роботи журналістів та операторів, які здійснюють зйомку в умовах воєнного конфлікту.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- розглянути існуючі підходи зйомок до військової журналістики;
- проаналізувати особливості роботи під час повномасштабного російського вторгнення;
- вивчити ризики та виклики для журналістів у зонах військового конфлікту;
- виявити етичні аспекти роботи журналіста, а також сучасні технологічні інструменти та методи знімання.

Об'єктом дослідження є сюжети про особливості та умови створення журналістських матеріалів в умовах повномасштабного вторгнення.

Предметом дослідження є встановлені правила, норми та рекомендації, які регулюють роботу журналістів та операторів під час висвітлення воєнних конфліктів, з акцентом на аналіз особливостей та викликів, що виникають в умовах повномасштабного російського вторгнення.

Структура роботи: Кваліфікаційна робота бакалавра складається з реферату, завдань, вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку. Обсяг основної роботи – 24 сторінки. Список використаної літератури включає 21 найменування (викладене на 3 сторінках).

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ТА ПОРАДИ ЩОДО ЗЙОМОК В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ

У сучасному світі роль журналістики у висвітленні воєнних конфліктів набуває особливої ваги, вимагаючи глибокого теоретичного осмислення та розуміння практичних аспектів. Зокрема, існують різні підходи до військової журналістики, серед яких виділяються моделі мирної та військової журналістики. Мирна журналістика орієнтована на трансформацію конфліктів і пошук рішень, в той час як традиційна військова журналістика часто зосереджена на перемозі і пропаганді. Про це свідчить багато досліджень, зокрема «Constructive Journalism: Applying Positive Psychology Techniques to News Production» – ця стаття в журналі «Journal of Media Psychology» вивчає, як позитивна психологія може бути використана в журналістиці, щоб змінити фокус з негативного на позитивне та сприяти трансформації конфліктів [10].

Особливість повномасштабного російського вторгнення полягає у його масштабах та впливі на міжнародну безпеку, що вимагає від журналістів особливого підходу до висвітлення, з акцентом на об'єктивність, етичність і безпеку. Аналіз ризиків для медійників у зоні конфлікту виявляє низку викликів, серед яких – вплив пропаганди, забезпечення особистої безпеки журналістів та етичне висвітлення подій [5].

Етичні аспекти роботи медійників у воєнних умовах включають питання відповідального висвітлення, уникнення пропаганди та збереження людської гідності. Робота журналістів у конфліктних зонах повинна базуватися на принципах мирної журналістики, яка прагне до трансформації конфлікту та пошуку мирних рішень.

Така думка відповідає ідеології та дослідженням багатьох академічних та професійних журналістів, а також організацій, що спеціалізуються на питаннях мирної журналістики та етики у воєнних умовах. До таких дослідників і думок можна віднести Дж. Гілберна. Він є відомим британським

журналістом, який активно пропагує мирне вирішення конфліктів через свої публікації та виступи. На основі його тверджень та досліджень інших спеціалістів у даній області було складено посібник для працівників ЗМІ [3].

Сучасні технологічні інструменти і методи знімання у зоні збройного конфлікту, такі як використання дронів та цифрових медіа, відкривають нові можливості для журналістів, одночасно ставлячи перед ними нові виклики з точки зору етики та безпеки. Аналіз методологій, що застосовуються у дослідженнях військової журналістики, підкреслює значення комплексного підходу, який включає кількісний аналіз, вивчення випадків та інтерв'ю з журналістами.

Ця тема активно висвітлюється у багатьох роботах іноземних науковців. Як приклад: «Media at War: The Iraq Crisis» – ця книга, редагована Дейвідом Кеймбріджем (David R. Cambridge), обговорює роль медіа у військовій ситуації в Іраку та використанні методи дослідження військової журналістики [12].

Специфіка повномасштабного російського вторгнення в Україну відзначається безпрецедентним масштабом агресії, що охопила масовані атаки землею, повітрям та морем, ставши найбільшим нападом однієї держави на іншу в Європі з часів Другої світової війни. Російські війська почали свої дії після заяви президента Путіна про «спеціальну військову операцію», що передувало визнанню Москвою самопроголошених територій в Луганську та Донецьку, з подальшим заклик до «допомоги». Атаки розпочалися вранці і включали ракетні удари по українських містах, а також вторгнення військових колон через східні кордони України і морські десанти у південних містах Одеса та Маріуполь. Російські війська також атакували Україну з території Білорусі та анексованого Криму.

Експерти акцентують на несподівано ефективному спротиві українських сил, які змогли відбити російське військо на півночі Києва, домогтися значних успіхів у повітрі та на морі, а також звільнити значні території під час контрнаступів у Херсоні та Харкові. Попри значний успіх українських сил, війна досі не закінчена, і багато що залишається невизначеним.

Обговорення між експертами О. Резніковою, В. Цюкало та В. Полівода з національного інституту стратегічних досліджень також стосується цілей Путіна, які на початковому етапі вторгнення могли включати забезпечення нейтралітету України в обмін на безпекові гарантії [12]. Однак, динаміка війни змінилася, і цілі, ймовірно, були більш широкими, включаючи спроби втягнути Україну до Євразійського економічного союзу і запобігти її руху на Захід, що є частиною більш широкої мети встановлення контролю Росією над пострадянським простором.

Крім того, недооцінка здатності України до оборони, недостатність іноземної допомоги, яка на ділі виявилася досить значною, і підтримка населенням України російськомовних регіонів, яка не здійснилася, стали одними з ключових моментів російських розрахунків, які не виправдалися. Україна продемонструвала небачений спротив та рішучість у захисті своєї незалежності та суверенітету, спростовуючи передбачення про швидкий розгром.

Ризики та виклики, з якими стикаються журналісти, що працюють у зоні бойових дій, є множинними та різноманітними, а їх робота надзвичайно небезпечна та вимагає унікальної комбінації мужності та навичок. Журналісти, що працюють у конфліктних зонах, можуть страждати від психологічного дистресу після свідчення жахів війни. З огляду на це, деякі новинні організації почали звертати увагу на психічне здоров'я своїх журналістів, пропонуючи програми, де журналісти можуть отримати терапевтичні сесії після повернення додому [3].

Крім того, журналісти, які працюють у зонах військового конфлікту, ніколи не мали кращого формального юридичного захисту, але водночас ніколи так багато журналістів не були націлені під час виконання своїх професійних обов'язків. За даними Комітету захисту журналістів, з 1992 року було вбито 1189 журналістів. Зростаюча кількість журналістів стикається з насильством і вбивствами через виконання своєї роботи [6].

Моніторинги щодо насильства над журналістами та вбивств проводяться різними міжнародними та національними організаціями, такими як:

1. Комітет захисту журналістів (CPJ): ця неприбуткова організація базується у США і займається захистом свободи слова та прав журналістів по всьому світу. CPJ веде детальну базу даних щодо нападів на журналістів, включаючи вбивства.

2. Репортери без кордонів (RSF): ця міжнародна організація, базована в Парижі, також веде моніторинг та доповідає про напади на журналістів по всьому світу.

3. Інститут медіа, права та розвитку (IRMD): ця організація, базована в Австралії, зосереджується на правах журналістів і веде моніторинг насильства над ними.

Ці організації та інші подібні неперервно ведуть моніторинг і доповідають про події, пов'язані з нападами на журналістів та вбивствами в цілому.

Парадокс полягає в тому, що на фронті війни, який колись був класичним місцем розгортання військового кореспондента, тепер змінився на численні фрагментовані fronti через нові методи ведення війни, такі як використання дронів. Це спричинило те, що журналісти все частіше працюють самостійно в різних локаціях, а основні ЗМІ часто вагаються відправляти своїх співробітників у зони конфліктів через фінансові та безпекові причини [7].

У цьому контексті фрілансери, такі як Андерс Сомме Хаммер і Франческа Боррі, приймають на себе відповідальність за отримання інформації з лінії фронту, оскільки, з міркувань безпеки та фінансових причин, традиційні західні ЗМІ уникають відправлення власних кореспондентів на лінію фронту. Боррі висловлює критику на адресу основних ЗМІ за те, що вони платять своїм журналістам низьку зарплату, в той час як сучасні війни, такі як у Сирії, не ведуться виключно державами, але включають численні сторони, що підтримуються різними урядами [4].

Варто зазначити, що Андерс Сомме Хаммер та Франческа Боррі – це відомі журналісти, які працюють у конфліктних зонах та відомі своєю роботою в складних умовах. Вони займаються правами людини та гуманітарними питаннями.

Вивчення етичних аспектів роботи медійників у зонах воєнних дій, зокрема у контексті російсько-української війни, вимагає глибокого аналізу та розуміння викликів, з якими стикаються журналісти під час висвітлення подій в екстремальних умовах. Етичні виклики охоплюють широкий спектр питань, від верифікації інформації до збереження гуманізму при зображенні насильства та страждань [8].

Журналісти, які працюють у конфліктних зонах, повинні робити складний вибір між потребою надати правдиву та своєчасну інформацію та ризиком завдати шкоди невинним. Це ставить під сумнів поняття об'єктивності, яке є фундаментом журналістської етики, особливо коли мова йде про висвітлення воєнних дій, де пропаганда та інформаційні війни часто приховують правду.

Етичні аспекти висвітлення воєнних конфліктів також включають питання про те, як журналісти повинні підходити до зображення жертв війни, зберігаючи їхню гідність і приватність, а також як уникнути експлуатації їхніх історій для створення сенсаційного контенту. Це особливо важливо у контексті російсько-українського конфлікту, де кожна сторона може використовувати зображення та розповіді постраждалих для досягнення власних пропагандистських цілей.

Ще одним етичним аспектом є використання джерел інформації. Як зазначає С. Горевалов журналісти повинні бути обережними, щоб не стати інструментом у руках однієї зі сторін конфлікту, що може намагатися маніпулювати публічною думкою через засоби масової інформації. Це вимагає від журналістів критичного аналізу та перевірки інформації з різних джерел, а також збалансованого підходу до представлення різних точок зору [2].

Останнім часом все більше уваги приділяється психологічному стану журналістів, які працюють у воєнних умовах. Досвід висвітлення конфліктів може мати глибокий вплив на психічне здоров'я журналістів, що вимагає від редакційних колективів забезпечення відповідної підтримки та доступу до психологічної допомоги.

Етика журналістики у воєнних умовах вимагає постійного балансування між професійними обов'язками та людською совістю, а також між необхідністю інформування суспільства та можливими наслідками цієї інформації. В контексті російсько-українського воєнного конфлікту, ці етичні виклики стають ще більш актуальними, враховуючи інтенсивність і складність ситуації на місцях.

В контексті російсько-українського воєнного конфлікту, етичні виклики, з якими стикаються медійники, набувають особливої складності в умовах, де інформаційні війни та пропаганда стають визначальними елементами конфлікту. Це ставить під питання як верифікацію інформації, так і здатність медійників зберігати нейтралітет і не стати інструментом у пропагандистських кампаніях. Висвітлення воєнних дій вимагає від журналістів не лише професійних навичок, але й глибокого розуміння етичних принципів, які повинні керувати їхньою роботою [1].

Одним з основних аспектів етики у воєнній журналістиці є висвітлення людських страждань. Журналісти повинні знайти баланс між необхідністю інформувати суспільство про реалії конфлікту і ризиком ревіктимізації або експлуатації жертв війни для створення сенсаційних новин. Це вимагає від медійників високого рівня професійної відповідальності та емпатії. Про це зазначив Філіп Сідбаер (Philip Seib): академік, який досліджує медіа та війну, включаючи роль журналістів у воєнних конфліктах [16].

Іншим важливим етичним питанням є збереження нейтралітету та об'єктивності. У контексті російсько-українського конфлікту, де обидві сторони використовують інформаційні кампанії для досягнення своїх цілей, журналісти стикаються з великим тиском і спокусою взяти одну зі сторін. Збереження

об'єктивності у таких умовах є ключовим для підтримки довіри аудиторії та забезпечення якісної журналістики.

«Українська студія стратегічних досліджень» зазначає, що медійники, які працюють у зоні конфлікту, повинні звертати увагу на власну безпеку та безпеку своїх джерел. В умовах, коли журналісти можуть стати цілями або бути використаними для досягнення військових цілей, важливо розробити та дотримуватися строгих безпекових процедур [9].

Висвітлення воєнних конфліктів також ставить перед журналістами питання про їхню роль у поширенні інформації, яка може мати значний вплив на перебіг подій та громадську думку. Відповідальне висвітлення вимагає від медійників зваженого підходу до вибору інформації для публікації, з особливою увагою до потенційних наслідків цієї інформації для сторін конфлікту та цивільного населення.

Таким чином, етичні аспекти роботи медійників у зоні російсько-українського воєнного конфлікту вимагають від них не лише професіоналізму та мужності, але й глибокого розуміння своєї відповідальності перед суспільством та принципів етичної журналістики.

Сучасні технологічні інструменти та методи зйомки відіграють ключову роль у висвітленні подій у конфліктних зонах, дозволяючи журналістам передавати образи та інформацію з місць подій із небаченою раніше точністю та оперативністю. Серед таких інструментів особливе місце займають безпілотники, мобільні додатки для зв'язку, соціальні мережі та передове обладнання для зйомки [8].

Безпілотники стали незамінними для збору візуальної інформації у важкодоступних або небезпечних місцях, дозволяючи знімати з повітря і тим самим надавати унікальну перспективу бойових дій, наслідків обстрілів та гуманітарних криз без ризику для життя журналістів. Однак використання дронів також ставить питання про безпеку та приватність, а також може бути обмежене в умовах активних бойових дій.

Мобільні додатки та платформи для зв'язку, такі як WhatsApp або Signal, використовуються для швидкого обміну інформацією, текстовими повідомленнями, фото та відеоматеріалами між журналістами на місцях та їхніми редакціями. Ці інструменти також забезпечують важливий канал для анонічного зв'язку з джерелами в умовах, де традиційні комунікації можуть бути під загрозою перехоплення або блокування [18].

Соціальні мережі, такі як Twitter, Facebook та Instagram, відіграють подвійну роль у висвітленні конфліктів. З одного боку, вони є платформою для швидкого поширення інформації та візуальних матеріалів безпосередньо з місця подій. З іншого боку, вони також стали ареною для інформаційних війн, де різні сторони конфлікту можуть розповсюджувати пропаганду або дезінформацію.

Передове обладнання для зйомки, включаючи професійні камери, об'єктиви з високим збільшенням, нічне бачення та стабілізатори, дозволяє журналістам створювати матеріали високої якості навіть у складних умовах. Використання портативних супутникових терміналів та інших засобів зв'язку забезпечує можливість передачі матеріалів з найвіддаленіших та ізольованих районів.

Всі ці технології відкривають нові можливості для журналістики, але також ставлять перед журналістами нові виклики, пов'язані з етикою, безпекою та верифікацією інформації. Важливою умовою ефективного використання цих інструментів є постійне навчання журналістів, розвиток їхніх технічних навичок та розуміння потенційних ризиків [17].

Сучасні технологічні інструменти та методи знімання відіграють ключову роль у роботі журналістів та медійників, які працюють у зонах конфлікту, зокрема під час російсько-українського воєнного конфлікту. Ці інструменти та методики дозволяють не тільки фіксувати події з великою точністю та в реальному часі, але й забезпечують більшу безпеку медійників, які висвітлюють конфлікти.

Одним із ключових технологічних засобів є безпілотні літальні апарати (дрони), які дозволяють вести зйомку з висоти, отримуючи унікальні кадри, не піддаючи при цьому ризику операторів. Дрони особливо корисні для зйомок у труднодоступних або небезпечних районах, де присутність людини може бути життєзагрозливою. Такої думки притримується Джейн Каббі, експертка з журналістики та медіа права, яка активно працює у галузі конфліктної журналістики та етики [17].

Ще одним важливим інструментом є цифрові технології та соціальні медіа, які дозволяють журналістам швидко збирати, обробляти та поширювати інформацію. Використання мобільних телефонів та інших портативних пристроїв з потужними камерами і можливістю підключення до Інтернету значно спростило процес збору та трансляції зображень і відео з місця подій.

Застосування штучного інтелекту та алгоритмів обробки зображень дозволяє покращувати якість знімків, отриманих у складних умовах, а також сприяє верифікації відеоматеріалів, щоб уникнути поширення фейкових новин.

Крім того, сучасні методи криптографії та безпеки даних допомагають захистити інформацію, отриману журналістами, від несанкціонованого доступу або маніпуляцій з боку сторонніх осіб [12].

Незважаючи на значні переваги, використання сучасних технологічних інструментів і методів знімання також ставить перед медійниками нові етичні та правові питання, пов'язані з правами на приватність, авторськими правами та використанням зображень людей без їх згоди.

Враховуючи викладене вище важливо, щоб медійники, які висвітлюють конфлікти, не тільки освоювали сучасні технологічні інструменти та методи, але й розуміли етичні та правові норми, які регулюють їх використання.

Р. Енгел підкреслив, що таке залучення громадян до військових дій ставить під питання їх захист відповідно до міжнародного гуманітарного права, оскільки вони можуть бути визначені як безпосередні учасники бойових дій, що позбавляє їх цивільного імунітету. Визначення того, що вважається

«безпосередньою участю в бойових діях», залишається предметом дискусій та інтерпретацій у міжнародному праві [3].

У практичному плані використання дронів, анти-танкових ракет Javelin та інших сучасних технологій значно впливає на перебіг конфлікту, дозволяючи вести більш точні артилерійські удари та збирати важливу розвідувальну інформацію. Окрім того, ведення відеозапису бойових дій дронами допомагає формувати громадську думку про війну, створюючи наративи про воєнну компетентність та стійкість сторін конфлікту [20].

Ці приклади підкреслюють важливість сучасних технологій та цифрових платформ у сучасних воєнних конфліктах, зокрема у російсько-українській війні, де вони стали не тільки засобами ведення війни, але й інструментами інформаційного впливу та громадського спротиву.

Аналізуючи різні аспекти використання технологій у російсько-українському конфлікті, можна підкреслити їх значний вплив на сучасні воєнні дії та інформаційний простір. Від ролі цифрових платформ у інформаційних операціях та залученні громадян до оборонних дій до використання сучасних технологічних інструментів, таких як дрони та анти-танкові ракети, технології стали невід'ємною частиною ведення та висвітлення конфлікту.

Накази та правові акти, пов'язані з воєнним станом, часто містять визначення процедур і правил для забезпечення безпеки та контролю за інформацією під час кризових ситуацій або воєнних конфліктів. Вони можуть регулювати доступ журналістів до військових зон, обмеження на публікації або розголошення конфіденційної інформації, а також встановлювати механізми взаємодії між військовими та представниками ЗМІ. Одним з таких є Наказ екс Головнокомандувача Збройних Сил України Валерія Залужного «Про організацію взаємодії між Збройними силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану».

Основне нововведення – це спрощений доступ акредитованих журналістів до роботи в зоні бойових дій та чіткий опис зон цього доступу – зеленої, жовтої та червоної.

ІМІ опублікував роз'яснення змін до наказу 73: щодо того, чи потрібно медійникам узгоджувати з військовими фото, відео та цитати, то наказ №73 передбачає перевірку відзнятого в червоній зоні матеріалу. І якщо на фото чи відео потрапили об'єкти, які не можна публікувати, їх попросять видалити. У якому саме форматі відбувається узгодження, журналісти та пресофіцери домовляться на місці. Про узгодження цитат у наказі не йдеться [7].

До жовтої зони належать пункти постійної дислокації, райони відновлення боєздатності військових частин, райони виконання бойових завдань загальновійськових підрозділів у районах оборони, а також підрозділів артилерії (особливо тих, що мають новітні зразки озброєння, надані державами-партнерами), підприємства, які виробляють продукцію військового призначення, навчальні центри підготовки військ [6].

Ще одним важливим документом стала спільна заява Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України та представників ЗМІ.

У документі зазначено, що сторони визнали важливість роботи журналістів та дійшли згоди, що задля дотримання безпекових умов журналісти можуть збирати інформацію на місцях відразу після обстрілів, а оприлюднювати матеріали щодо подій навколо військових об'єктів – по завершенню 12 годин, цивільних – через 3 години [12].

Такі правові акти мають на меті забезпечити ефективну роботу військових та забезпечити розуміння суспільства щодо воєнних подій, одночасно забезпечуючи безпеку та конфіденційність військової діяльності.

Роль медійників у висвітленні конфлікту, використання цифрових даних для потенційного переслідування воєнних злочинців, а також ризику, пов'язані з публікацією цих даних, вказують на важливість відповідального підходу до репортажу з зон конфлікту та використання відкритих джерел для розслідувань.

В цілому, технології значно трансформували як сам характер воєнних конфліктів, так і підходи до їх висвітлення та аналізу. Важливо, щоб як військові, так і медійні професіонали враховували етичні та правові аспекти використання цих технологій, а також потенційний вплив на цивільне населення та глобальну безпеку.

РОЗДІЛ 2

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ: РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЗЙОМОК ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ

2.1. Опис та обґрунтування творчого проєкту

Інформаційний простір України дуже різноманітний і динамічний. Він включає в себе всі засоби масової інформації: телебачення, радіо, газети, журнали, інтернет-портали, соціальні медіа тощо. Українські медіа мають різний рівень об'єктивності та незалежності, а також різні політичні та комерційні інтереси.

З іншого боку, інформаційний простір України часто піддається впливу зовнішніх факторів, зокрема, з Російської Федерації, що веде активну інформаційну війну. Це відображається у пропаганді, дезінформації та фейкових новинах, спрямованих на дестабілізацію ситуації в Україні.

Останнім часом також спостерігається зростання впливу онлайн-медіа та соціальних мереж на інформаційну ситуацію в країні. Вони стають все більшим джерелом новин для українців, але також можуть бути джерелом широкого спектру дезінформації.

Сучасний медійний контент в Україні також має свої переваги і недоліки, які варто враховувати. З переваг можна виокремити:

1. Широкий доступ до інформації: інтернет та соціальні мережі роблять інформацію доступною для широкого кола людей.
2. Різноманітність джерел: існує багато незалежних ЗМІ, які допомагають у різносторонньому висвітленні подій.
3. Свобода слова: Україна має відносно вільні ЗМІ порівняно з певними іншими країнами.
4. Можливість висловлювання громадської думки: інтернет і соціальні мережі створюють платформи для обговорення громадських питань та вираження громадської думки.

Також варто чітко окреслити недоліки українського медіапростору:

1. Дезінформація та фейкові новини: інформаційна війна, яку ведуть окремі сили, призводить до поширення дезінформації та фейкових новин.
2. Політичний тиск: деякі медіа можуть бути під впливом політичних сил, що впливає на об'єктивність їхнього звітування.
3. Низький професійний рівень деяких ЗМІ: деякі ЗМІ можуть мало уваги приділяти фактичності та об'єктивності, що підриває довіру до них.
4. Монополізація медіа: деякі медіа групи можуть мати монополію на інформаційний простір, обмежуючи різноманітність точок зору та обговорення питань.

Ці переваги та недоліки важливо розглядати в контексті розвитку медійної сфери та впливу на суспільство. Такі висновки можна зробити дослідивши вітчизняний інформаційний простір.

Саме тому було прийняте рішення створити добірку сюжетів, де були б окреслені чіткі рекомендації щодо зйомки журналістських матеріалів в умовах повномасштабного вторгнення. Адже особливо у період війни населення є вразливим. А журналісти зі свого боку мають проводити інформування таким чином, аби не зашкодити веденню бойових дій.

Журналістська робота під час війни вимагає особливої уваги до етики, безпеки та об'єктивності. Ось деякі тонкощі, які важливо враховувати:

- **Безпека:** перш за все, журналісти повинні піклуватися про свою безпеку. Це означає обережне планування маршрутів, використання безпечного обладнання та уникання небезпечних ситуацій.
- **Об'єктивність:** журналісти повинні намагатися зберегти об'єктивність у своєму звітуванні, уникати піддавання впливу будь-яким сторонам конфлікту і не змінювати факти на користь будь-якої сторони.
- **Етика:** необхідно пам'ятати про етичність у звітуванні, особливо при розкритті трагічних подій або особистих історій людей, що постраждали від війни.

- **Захист джерел:** у воєнний час важливо зберігати конфіденційність джерел інформації, оскільки це може мати серйозні наслідки для журналістів та їхніх джерел.
- **Пошук правдивих історій:** журналісти повинні намагатися знайти і розповісти правдиві історії про війну, які відображають життя звичайних людей та їхні переживання.
- **Самоконтроль:** важливо мати достатню самоконтроль і емоційну стійкість для того, щоб зберігати професійний підхід навіть у найскладніших ситуаціях.
- **Глибоке розуміння контексту:** журналісти повинні ретельно досліджувати і розуміти політичний, культурний та історичний контекст конфлікту, щоб уникати спотворення фактів та неправильного тлумачення подій.

Ідея розроблених мною матеріалів полягає у тому, аби разом зібрати усі практичні рекомендації від провідних медіа, які допомогли б журналістам дотримуватись норм зйомки в умовах війни. Також за мету були поставлені: інформаційна підтримка – рекомендаційні сюжети мають містити важливі факти, дані та контекст щодо повномасштабного вторгнення, щоб допомогти журналістам краще зрозуміти та висвітлити цю тему; висвітлення етичних стандартів – сюжети мають нагадувати журналістам про етичні норми та стандарти, які слід дотримуватися під час роботи в умовах нашого часу; безпека та захист – сюжети мають містити поради щодо безпеки та захисту, а також практичні поради для уникнення ризиків.

Загалом, рекомендаційні сюжети спрямовані на те, щоб підтримати журналістів у їхній роботі, забезпечити їхню безпеку та допомогти їм надати якісну та об'єктивну інформацію своїй аудиторії.

2.2. Опис цільової аудиторії та особливостей просування продукту

Вважаємо, що першу чергу медійники-практики є цільовою аудиторією створеного продукту. Початківці, які потребують посібника під час

роботи в умовах війни також можуть бути цільовою аудиторією. До цієї когорти можемо віднести і блогерів, які активно висвітлюють свою громадську думку та суспільно-важливі події. Ці сюжети допоможуть їм зрозуміти межу, що і коли можна висвітлювати, а яка інформація може зашкодити державній безпеці.

Але, все-таки, основний сегмент задля якого розроблявся продукт – практикуючі журналісти. Тому зупинимось на аналізі саме цієї групи: журналісти можуть бути різного віку, від молодих початківців до досвідчених професіоналів. Стаття журналістів також може бути різною. Якщо говоримо про освіту, то більшість журналістів мають вищу освіту у галузі журналістики, комунікацій або пов'язаних областей. Звичайно, кожен журналіст чимось вмотивований. Деякі журналісти можуть бути мотивовані робити репортажі на підтримку конкретних ідей або соціальних позицій, тоді як інші можуть бути більш об'єктивними та непристрасними.

Такі характеристики є лише загальними орієнтирами, і кожен журналіст може мати свої унікальні особисті та професійні риси.

Якщо ми говоримо про методи поширення та монетизації даних матеріалів, то було прийняте рішення про такий можливий хід дій:

1. Запуск таргетованої та контекстної реклами задля широкого охоплення аудиторії;

2. Придбання продукту за умови донату від 200 гривень. Це відбуватиметься таким чином: на сайті/сторінці в соц. мережах буде прикріплено декілька посилань на активні збори задля наших захисників. Кожен бажаючий може задонатити та автоматично після цього отримати доступ до продукту назавжди.

Складений саме такий план дій, адже ключова ціль – не заробити кошти на створеному продукті, а популяризувати етику роботи журналіста в умовах повномасштабного вторгнення. Це дозволить мінімізувати ризики для держави та населення. Також важливою є допомога наших військовим. Тому рекомендації за донат, прийнято як оптимальне рішення.

2.3. Формально-змістові характеристики проєкту

Варто зазначити, що наш проєкт – це серія сюжетів рекомендаційного характеру хронометражем до 5 хвилин кожне відео. Матеріали представлені на каналі «Бюро журналіста», які розміщені на відеоохостингу YouTube (<https://www.youtube.com/@ya.ivashka/videos>).

У проєкті порушуються такі теми як:

- Правила зйомки журналістських матеріалів під час повномасштабного вторгнення;
- Поради щодо безпеки та захисту, а також практичні поради для уникнення ризиків журналістами;
- Перелік та огляд документів, які регламентують роботу журналістів у воєнний час.

Як зазначалось раніше, було обрано саме таку тему і наповнення для того, аби журналісти мали відео посібник для роботи в умовах нашого часу.

За джерела інформації брались лише офіційні документи та рекомендації. Як основа використовувались такі:

1. Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України №73 від 03.03.2022;
2. Спільна заява Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України та представників ЗМІ;
3. Конвенція про захист журналістів у війну або конфліктній зоні: Ця конвенція має на меті захист журналістів, які працюють у воєнних умовах, та надання їм правового захисту;
4. Права людини та свобода преси: міжнародні документи з прав людини, такі як Всесвітня декларація прав людини, та міжнародні стандарти щодо свободи преси.

У першому матеріалі «Робота журналіста до та після повномасштабного вторгнення» йдеться про роботу журналіста у мирний та воєнний часи, суттєві відмінності через різницю у контексті та умовах, в яких вони працюють.

У другому «Законодавчі акти, на які має спиратись журналіст» подано інформацію про законодавчі акти, на які має спиратись журналіст під час своєї професійної діяльності.

Третій матеріал «Правила зйомки військових подій: Як зберегти безпеку та об'єктивність» розкриває тему правил зйомки військових подій, як зберегти безпеку та об'єктивність.

У четвертому матеріалі «Поради для уникнення ризиків журналістами» окреслено поради щодо уникнення ризиків журналістами.

Останній, п'ятий матеріал, «Знімати чи ні?» знято про те, які об'єкти варто показувати через об'єктив, а які – ні.

2.4. Особливості оформлення проєкту

Для більшої обізнаності у теми та розширення кругозору було вивчено праці світових журналістів, які мали досвід роботи у конфліктних зонах. До таких, наприклад, відносяться: Крістіане Аманпур – американська журналістка, яка висвітлювала ряд конфліктів, включаючи війну в Боснії, війну в Афганістані та війну в Іраку; Джеймс Фоалі – відомий британський військовий кореспондент, який працював у воєнних умовах у Іраку, Афганістані та інших конфліктних зонах; Жан Гільмін – французький журналіст, який працював у багатьох воєнних зонах, зокрема, у В'єтнамі та на Балканах.

2.5. Технічні і програмні засоби

Для створення презентованого мною продукту використовувалися: мобільний телефон у якості камери, мікрофон та штатив для смартфона.

Для монтажу та додаткового накладання звуку була обрана програма: «YouCut». Цей відеоредактор може перетворити відео з камери чи смартфона на фільм. У ньому є більшість інструментів редагування відео, які присутні у високоякісних професійних програмах.

2.6. Зв'язок із творчим доробком (портфоліо).

Проект пов'язаний із деякими матеріалами мого творчого доробку. Всього портфоліо налічує 72 матеріали, з яких переважна більшість виготовлені для інтернет-видань. Також присутній телевізійний матеріал.

Як під час проходження практики, так і під час підготовки даного проекту були вивчені нові техніки монтажу відео, що сприяє моєму професійному розвитку.

Останні матеріали, додані до портфоліо, прямо стосуються теми війни: «Повертаємо забуте – приклади з української культури , які мало хто згадував до війни», «Робота журналістом в умовах війни, – інтерв'ю з Аллою Стрілець», «Інтерв'ю: реалії життя за кордоном під час війни», «Тренди у Тік-Ток та війна». Усе це дає основу та підґрунтя для роботи над проектом, презентованим сьогодні. Адже робота журналіста під час воєнного стану особливо важлива та вимагає професійного підходу.

Загалом, практика на факультеті журналістики стала чудовим стартом для професійної кар'єри. Адже саме завдяки такій можливості студенти мають змогу зрозуміти, в якому напрямку вони б хотіли працювати, а також заявити про себе, як про талановитого фахівця та отримати пропозицію співпраці з медіа.

ВИСНОВКИ

Наше дослідження показує складність діяльності медіа в контексті повномасштабного російського вторгнення в Україну, зосереджуючись на розробці керівних принципів журналістської практики у воєнних умовах. Проєкт допомагає заглибитися в різні аспекти, включаючи теоретичні підходи до журналістики військового часу, специфічні характеристики конфлікту, про який йде мова, ризики та виклики, з якими стикається медіа у зонах конфлікту, етичні міркування репортажів про війну та використання сучасних технологічних інструментів і методів.

У ході роботи було розглянуто існуючі підходи зйомок до військової журналістики. Серед них є технічні підходи: використання безпілотних літальних апаратів дозволяє знімати події з висоти, що дає змогу отримати унікальні кадри бойових дій та масштабних руйнувань. Також до технічних підходів відносимо застосування смартфонів та інших мобільних пристроїв для оперативної зйомки та трансляції новин у режимі реального часу. Також етичні підходи є складовою військової журналістики: медійники мають намагатися подавати інформацію без особистих чи політичних упереджень; поважати права військових і цивільних, яких знімають, особливо якщо це стосується жертв насильства чи полонених.

Під час повномасштабного російського вторгнення в Україну журналісти зіткнулися з рядом унікальних викликів і особливостей роботи. Ось деякі ключові аспекти: журналісти працюють в умовах активних бойових дій, обстрілів та авіаударів, що створює постійну загрозу для їхнього життя. Обмеження на доступ до певних районів та військових об'єктів через безпекові заходи, потреба у співпраці з військовими та місцевими органами влади для отримання достовірної інформації, питання цензури та саморегуляції, щоб не розголошувати стратегічно важливу інформацію, яка може нашкодити обороні країни, забезпечення точності та неупередженості у висвітленні подій,

незважаючи на емоційний вплив війни – усе це є специфікою роботи журналіста в умовах війни.

Журналісти, які працюють у зонах військового конфлікту, стикаються з численними ризиками та викликами. Журналісти можуть потрапити під обстріл або авіаудар, особливо коли працюють на передовій або в зонах активних бойових дій. Ризик наступити на міни або натрапити на інші вибухонебезпечні предмети є високим. Журналісти можуть бути викрадені з метою вимоги викупу або використання у пропагандистських цілях. Постійне перебування в стресових ситуаціях і бачення жорстоких реалій війни можуть викликати емоційне виснаження. Також необхідно зважувати, яку інформацію можна публікувати без ризику для безпеки військових операцій або життя людей.

Під час війни зберігати неупередженість та об'єктивність буває складно, особливо коли журналісти мають власні переконання або емоційно залучені в конфлікт. Використання цифрових технологій, таких як безпілотники та соціальні медіа, відкриває нові шляхи для збору та поширення інформації, але створює проблеми, пов'язані з перевіркою даних і збереженням об'єктивності в умовах інформаційної війни.

Особлива увага приділяється ролі медіа у формуванні громадської думки та отриманні міжнародної підтримки через відповідальне висвітлення подій. Дослідження підкреслює необхідність встановлення чітких керівних принципів і норм для забезпечення безпеки журналістів, етичного висвітлення подій і збереження гуманітарних цінностей.

Варто підкреслити важливість відповідальної журналістики під час війни та необхідність адаптації медіаіндустрії до викликів сучасності. Це передбачає постійний професійний розвиток журналістів, вдосконалення технологічних засобів і методів, а також зміцнення етичних основ журналістики.

Творчий проєкт складається з 5 інформаційних сюжетів рекомендаційного характеру хронометражем до 5 хвилин кожне відео. Матеріали представлені на каналі «Бюро журналіста», які розміщені на відеоохостингу YouTube. Сюжети присвячені журналістам, які працюють в

умовах війни. Творчий проєкт логічно вписується в журналістський доробок, зібраний за 4 роки навчання на факультеті журналістики ЗНУ, оскільки більшість матеріалів також є інформаційними. Всього портфоліо налічує 72 матеріали, з яких переважна більшість виготовлені для інтернет-видань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Виртосу І. Журналістська етика. Новинна грамотність : онлайнкурс. 2017. URL: <http://www.video.detector.media/special-projects/novynna-gramotnist-i22> (дата звернення: 20.04.2024).
2. Горевалов С. І. Військова журналістика України: історія та сучасність. Львів : Видавництво Військового інституту при ДУ «Львівська політехніка», 1998. 388 с.
3. Енгел Р. Застосування норм міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Curricula_NJ_IHL_ICL_2019_UKR-1.pdf (дата звернення: 10.06.2024)
4. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації: Посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ : «Компанія ВАІТЕ», 2016. 118 с.
5. Здоровега В. Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи, діалоги. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 133 с.
6. Здоровега В. Професіоналізм українського журналіста у контексті історичного досвіду та сучасних економіко-політичних реалій. *Українська періодика: історія і сучасність*. Доп. та повід. п'ятої Всеукр. наук.-теорет. конф. 27–28 листопада 1998 р. с. 73-79
7. Зміни до наказу №73: лібералізація зон, безпека журналістів, новий перелік нерозголошення. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/zminy-do-nakazu-73-liberalizatsiya-zon-bezpeka-zhurnalistiv-novyj-perelik-nerozgoloshennya-i59034> (дата звернення: 20.05.2024).
8. Квіт С. Масові комунікації : підручник. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.
9. Крупський І. В. Львів: місто газет і журналів. Львів : ЛА «Піраміда», 2006. 188 с.

10. Недержавний аналітичний центр «Українські студії стратегічних досліджень». URL: <https://ussd.org.ua/> (дата звернення: 19.04.2024).
11. Падаховська О. Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. 24 лист. 2017 р. Одеса : ОДУВС, 2017. С. 184-188.
12. Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум / за ред. Комітету Міністрів Ради Європи. Київ : Інжиніринг, 2014. URL: <https://rm.coe.int/16802e3e96> (дата звернення: 21.04.2024).
13. Резнікова О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 130 с.
14. Спільна заява Міністерства культури та інформаційної політики України, Міністерства оборони України та представників ЗМІ. URL: <https://detector.media/community/article/198736/2022-04-27> (дата звернення: 30.04.2024)
15. A Fist in the Hornet's Nest: On the Ground in Baghdad Before, During & After the War. URL: <https://www.publishersweekly.com/9781401301156> (date of application: 29.04.2024).
16. Constructive Journalism: Applying Positive Psychology Techniques to News Production. URL: <https://journals-test.uio.no/TJMI/article/view/2403/5102> (date of application: 29.04.2024).
17. Disentangling The Digital Battlefield: How the Internet Has Changed War – War on the Rocks. URL: <https://warontherocks.com> (date of application: 23.04.2024).
18. God Has Ninety-Nine Names: Reporting from a Militant Middle East. URL: <http://surl.li/ukhfe> (date of application: 29.04.2024).
19. How technology has shaped the war in Ukraine so far – Popular Science. URL: <https://www.popsci.com> (date of application: 24.04.2024).

20. Invasion. Russia's Bloody War and Ukraine's Fight for Survival. URL: <https://www.goodreads.com/book/show/62042291-invasion> (date of application: 30.04.2024).

21. Media at War: The Iraq Crisis. URL: <https://sk.sagepub.com/books/media-at-war> (date of application: 29.04.2024).

22. Reporting the war in Ukraine – Stanford News. URL: <https://news.stanford.edu> (date of application: 25.04.2024).

23. The Construction of Social Reality. URL: [https://epistemh.pbworks.com/f/6.+The+Construction+of+Social+Reality+\(SCAN\).pdf](https://epistemh.pbworks.com/f/6.+The+Construction+of+Social+Reality+(SCAN).pdf) (date of application: 29.04.2024).

ДОДАТОК А

СПИСОК МАТЕРІАЛІВ ПОРТФОЛІО

Інтернет-матеріали:

1. На факультеті журналістики відбулися батьківські збори в режимі онлайн. 24.11.2020. URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=52455&lang=ukr&news_code=na-fakulteti-zhurnalistiki-vidbulisya-batktivski-zbori-v-rezhimi-onlajn
2. У Запоріжжі центром міста проїхали сотні велосипедистів: яка пройшов Велодень-2021, — ФОТОРЕПОРТАЖ. 30.05.2021. URL: <http://1news.zp.ua/ru/u-zaporizhzhii-cen-trom-mista-pro%20d1%20%97hali-sotni-velosipedistiv-yak-projshov-veloden-2021-fotoreportazh/>
3. Смачна їжа і розваги: в Запоріжжі стартував "Пікнік на Райдузі» - ФОТО. 05.06.2021. URL: <http://1news.zp.ua/smachna-%20d1%20%97zha-i-rozvagi-v-zaporizhzhii-startuvav-piknik-na-rajduzi-foto/>
4. Куди піти в Запоріжжі на вихідних: афіша 12-13 червня. URL: <http://1news.zp.ua/kudi-piti-v-zaporizhzhii-na-vihidnih-afisha-12-13-cherhvnya/>
5. Котики та торттики: у Запоріжжі відкрили перше котокафе, – ФОТОРЕПОРТАЖ. 17.06.2021. URL: <http://1news.zp.ua/kotiki-ta-tortiki-u-zaporizhzhii-vidkrili-pershe-kotokafe-fotoreportazh/>
6. В Запоріжжє перенесли 8-ую сесію городского совета, ради того, чтобы снять с постов людей Буряка - СМИ. 29.09.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-perenesli-8-uyu-sessiyu-gorodskogo-soveta-radi-togo-chtoby-snyat-s-postov-lyudey-buryaka-smi>
7. В Запоріжжском городском совете выбрали новых заместителей мэра: кто они?! 29.09.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhskom-gorodskom-sovete-vybrali-novykh-zamestiteley-mera-kto-oni>
8. В Мелитополе отметили День города: концертом с Кароль и Тарабаровой, фейерверком и странным стриптизом (фото, видео). 27.09.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-melitopole-otmetili-den-goroda-kontsertom-s-karol-i-tarabarovoy-feyerverkom-i-strannym-striptizom-foto-video>
9. Как в Запоріжжє проходит реконструкция общежитий ЗНУ: с красивыми наружными панелями и... дырами в стенах (фото). 29.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/kak-v-zaporozhe-prokhodit-rekonstruktsiya-obshchezhitiy-znu-s-krasivymi-naruzhnyimi-panelyami-i-dyrami-v-stenakh-foto>
10. В Запоріжжє в центральном парке микрорайона продолжает разваливаться обновленная детская площадка (фото, видео). 27.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-v-tsentralnom-parke-mikrorayona-prodolzhaet-razvalivatsya-obnovlennaya-detskaya-ploshchadka-foto-video>
11. Эффект ржавчины или почему новый Запоріжжский арт-объект раскритиковали горожане. 28.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/effekt-rzhavchiny-ili-pochemu-novyy-zaporozhskiy-art-obekt-raskritikovali-gorozhane>

12. В Запорожье идет масштабная реконструкция экс-Дворца пионеров: он полностью меняет свой внешний вид (фото, видео). 27.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-idet-masshtabnaya-rekonstruktsiya-eks-dvortsapionerov-on-polnostyu-menyaet-svoy-vneshniy-vid-foto-video>

13. В Запорожье остановилась реконструкция парка за 19 миллионов (фото). 25.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-ostanovilas-rekonstruktsiya-parka-za-19-millionov>

14. Подробности визита Зеленского в Запорожье: что посетит Гарант?! 13.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/podrobnosti-vizita-zelenskogo-v-zaporozhe-что-posetit-garant>

15. В Запорожье на спектакль с Русланой Писанкой пускали только с ковидными сертификатами или тестами на коронавирус (фото). 10.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-na-spektakl-s-ruslanoy-pisankoy-puskali-tolko-s-kovidnymi-sertifikatami-ili-testami-na-koronavirus-foto>

16. В Запорожье прошел концерт группы The Hardkiss (фото). 06.10.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-proshel-kontsert-izvestnoy-rok-gruppy-foto>

17. В Запорожье в парке Климова работает новая локация с самолетами и открыт музей (фото). 07.11.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-v-parke-klimova-rabotaet-novaya-lokatsiya-s-samoletami-i-otkryt-muzey-foto>

18. В Запорожье возобновили строительство на одном из старейших долгостроев города (фото). 03.11.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhe-vozobnovili-stroitelstvo-na-odnom-iz-stareyshikh-dolgostroev-goroda-foto>

19. В Запорожской области женщину, у которой ребенок получил травмы в детсаду, пообещали уволить с работы. 02.11.2021 URL: <https://zabor.zp.ua/new/v-zaporozhskoy-oblasti-zhenshchinu-u-kotoroy-rebenok-poluchil-travmy-v-detsadu-poobeshchali-uvolit-s-raboty>

20. Запорожские студенты подняли бунт против принудительной вакцинации и обратились к местным активистам (фото, видео). 19.11.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/zaporozhskie-studenty-podnyali-bunt-protiv-prinuditelnoy-vaktsinatsii-i-obratilis-k-mestnym-aktivistam-foto-video>

21. Тест-драйв нового кафе в Запорожье: Rich&Rich– приемлемая кухня и странное обслуживание (фото). 21.11.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/test-drayv-novogo-kafe-v-zaporozhe-richrich-priemlemaya-kukhnya-i-strannoe-obsluzhivanie-foto>

22. Когда и где в Запорожье появятся новые ТРЦ (фото). 24.11.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/kogda-i-gde-v-zaporozhe-poyavyatsya-novye-trts-foto>

23. Тест-драйв ресторана Мазера в Запорожье: приветливый персонал, интересный дизайн и неприятные сюрпризы. 28.11.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/test-drayv-restorana-mazera-v-zaporozhe-privetlivyy-personal-interesnuy-dizayn-i-nepriyatnye-syurprizy-foto>

24. Новые жилые комплексы в Запорожье: когда, где и почему?! 01.12.2021. URL: <https://zabor.zp.ua/new/novye-zhilye-kompleksy-v-zaporozhe-kogda-gde-i-pochem>

25. Тренди у Тік-Ток та війна. 05.06.2022. URL: <http://universe.zp.ua/?p=28390#inbox/blank>

26. Інтерв'ю: реалії життя за кордоном під час війни. 05.06.2022. URL: <http://universe.zp.ua/?p=28385#inbox/blank>

27. Робота журналістом в умовах війни, — інтерв'ю з Аллою Стрілець. 13.06.2022. URL: <http://universe.zp.ua/?p=28456>

28. Повертаємо забуте — приклади з української культури , які мало хто згадував до війни. 16.06.2022. URL: <http://universe.zp.ua/?p=28467>

Телевізійні матеріали:

1. **Привітання з Днем Освітняка.** 06.10.2023. URL: https://www.youtube.com/watch?v=JckSP4HmHWI&ab_channel=UniverseTv

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Івашкевич Ольга Віталіївна, студент(ка) 4 курсу, форми навчання денної, факультету журналістики, спеціальність журналістика, адреса електронної пошти ivashkevycholha@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Правила знімання в умовах повномасштабного вторгнення: аналіз та рекомендації» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ Івашкевич Ольга Віталіївна

Дата _____ Підпис _____ Усманова Олена Вікторівна

ABSTRACT

This research explores the complexities of media operations within the context of the full-scale Russian invasion of Ukraine, focusing on developing guidelines for journalistic practices in wartime environments. The study delves into various aspects, including theoretical approaches to wartime journalism, the specific characteristics of the conflict in question, the risks and challenges faced by media personnel in conflict zones, ethical considerations of war reporting, and the utilization of modern technological tools and methods for coverage.

The findings highlight the imperative need for journalists to adapt to the evolving nature of modern conflicts, which not only demand professional skills and knowledge but also a profound understanding of ethical and legal standards. The use of digital technologies, such as drones and social media, offers new avenues for information gathering and dissemination, yet presents challenges related to data verification and maintaining objectivity amidst information warfare.

Particular attention is given to the role of media in shaping public opinion and garnering international support through responsible reporting. The research underscores the necessity of establishing clear guidelines and norms to ensure the safety of journalists, ethical event coverage, and the preservation of humanitarian values.

The conclusions emphasize the significance of responsible journalism during wartime and the need for the media industry to adapt to contemporary challenges. This involves continuous professional development for journalists, enhancement of technological means and methods, and strengthening the ethical foundations of journalism.

Key-words: conflict journalism, martial law, military journalism, filming in war conditions.